INSTYTUT BADAŃ EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

Protokół z IV posiedzenia
Rady ds. monitorowania wdrażania reformy oświaty
im. Komisji Edukacji Narodowej
10 kwietnia 2025 r. godz.12:00
w siedzibie
Instytutu Badań Edukacyjnych – Państwowego Instytutu Badawczego
ul. Górczewska 8

Członkowie Rady uczestniczący w posiedzeniu:

1. Przewodniczący – prof. dr hab. Zbigniew Marciniak – Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich – Członek Rady
2. Pierwszy Wiceprzewodniczący – dr Tomasz Gajderowicz – IBE PIB
3. Druga Wiceprzewodnicząca – prof. Inetta Nowosad – Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk (KNP PAN) – Członkini Rady
4. Sekretarz Rady – Elżbieta Strzemieczna – IBE PIB
5. Józefa Bałachowicz – Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk (KNP PAN) – Członkini Obserwatorka Prac Rady
6. dr Karol Dudek-Różycki – Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Przedmiotów Przyrodniczych – Członek Rady
7. Adam Dżumaga – Konfederacja Lewiatan – Członek Rady
8. Marzenna Habib – Ośrodek Rozwoju Edukacji – Członkini Rady
9. dr Justyna Józefowicz – Ośrodek Rozwoju Edukacji – Członkini Obserwatorka Prac Rady
10. prof. Anna Beata Kwiatkowska – Rada ds. Informatyzacji Edukacji MEN – Członkini Rady
11. Adam Makowski – Stowarzyszenie Nauczycieli Matematyki – Członek Rady
12. Monika Nowak – Centralna Komisja Egzaminacyjna – Członkini Rady
13. Dorota Obidniak – Związek Nauczycielstwa Polskiego – Członkini Rady
14. Lesław Ordon – Krajowa Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ "Solidarność" – Członek Rady
15. dr Michał Płotek – Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Przedmiotów Przyrodniczych – Członek Rady
16. Marcin Podlewski – Krajowa Sekcja Oświaty i Wychowania – NSZZ "Solidarność" – Członek Obserwator Prac Rady
17. Mariusz Potasz – Rada Dyrektorów Szkół Podstawowych i Liceów Ogólnokształcących – Członek Rady
18. Hanna Pruchniewska – Związek Miast Polskich – Członkini Rady
19. Wojciech Radziwiłowicz – Fundacja Odyssey of the Mind Polska – Członek Rady
20. Agata Saracyn – Unia Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza – Członkini Rady
21. Renata Smyczyńska – Rada Dyrektorów Przedszkoli – Członkini Rady
22. Aneta Tombarkiewicz Olszewska – Śląskie Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych – Członkini Rady
23. Dorota Twarowska – Sekcja Wydawców Edukacyjnych Polskiej Izby Książki – Członkini Rady
24. Elżbieta Urbańska-Golec – Rada Dyrektorów Szkół i Placówek Szkolnictwa Branżowego – Członkini Rady
25. Monika Wojciechowska – Rada Edukacji Finansowej – Członkini Rady
26. Katarzyna Zychowicz – Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej – Członkini Rady

Obecni poza członkami Rady:

1. Kinga Białek – IBE PIB
2. Aleksandra Kowalska – IBE PIB
3. Joanna Lewczuk – IBE PIB
4. Marcin Marciniak-Mierzejewski – IBE PIB
5. Magdalena Radwan-Röhrenschef – IBE PIB

Obserwatorzy prac Rady z administracji rządowej uczestniczący w posiedzeniu:

1. Ministerstwo Edukacji Narodowej
2. Ministerstwo Finansów
3. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
4. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
5. Ministerstwo Obrony Narodowej
6. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
7. Ministerstwo Sprawiedliwości

Członkowie Rady nieuczestniczący w posiedzeniu:

1. Mirosław Wojciech Kowalczyk – Rada Dyrektorów Szkół Podstawowych i Liceów Ogólnokształcących – Członek Rady
2. Marek Pleśniar – Ogólnopolskie Stowarzyszenie Kadry Kierowniczej Oświaty (OSKKO) – Członek Rady
3. dr Jarosław Wowak – Stowarzyszenie Nauczycieli Polonistów SNaP – Członek Rady
4. Urszula Woźniak – Związek Nauczycielstwa Polskiego – Członkini Obserwatorka Prac Rady

Powitanie

W związku z przypadającą dziś rocznicą katastrofy smoleńskiej obecni na sali uczcili pamięć ofiar katastrofy minutą ciszy.

1. **Rozpoczęcie posiedzenia i omówienie porządku obrad – Przewodniczący Rady prof. dr hab. Zbigniew Marciniak**

Przewodniczący Rady powitał Członków Rady i rozpoczął IV posiedzenie Rady.
Przewodniczący zapytał Członków Rady, czy wyrażają zgodę na nagrywanie posiedzenia Rady na potrzeby sporządzania protokołu z posiedzenia. Wszyscy obecni Członkowie Rady wyrazili zgodę na nagrywanie.
Przewodniczący Rady poinformował, iż z dniem 1 kwietnia Pani dr. hab. Barbara Marcinkowska reprezentująca Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich zrezygnowała z funkcji Członkini Rady ds. monitorowania wdrażania reformy oświaty im. Komisji Edukacji Narodowej. Na jej miejsce został powołany obecny Przewodniczący Rady prof. dr hab. Zbigniew Marciniak.
Omówiono porządek obrad Rady i przyjęto go bez głosów sprzeciwu.

2. **Sprawozdanie z prac IBE PIB nad zmianami w edukacji – dr Tomasz Gajderowicz**

Po serii intensywnych szkoleń zespoły przedmiotowe pracują nad pierwszym zadaniem. Rozpoczęły prace nad podstawami programowymi przy wykorzystaniu wzoru (formatki) rekomendowanej przez Radę. IBE PIB bardzo uważnie monitoruje ten proces i pozostaje w codziennym kontakcie z przedstawicielami zespołów przedmiotowymi. Organizuje spotkania koordynatorów i sekretarzy zespołów, którymi zostali eksperci w obszarze języka efektów uczenia się. Zespoły przesłały już pierwszy produkt, tj. koncepcję przedmiotu, propozycję celów i główne założenia. IBE PIB pracuje nad spójnością przekazanych koncepcji przedmiotów oraz przygotowaniem informacji zwrotnej dla zespołów przedmiotowych.

Wiceprzewodniczący Rady poinformował zgromadzonych, że do IBE PIB wpływają liczne postulaty od przedstawicieli zespołów przedmiotowych oraz przedstawicieli zrzeszeń nauczycieli poszczególnych przedmiotów. Wspólnym dla nich jest postulat zwiększenia liczby godzin danego przedmiotu. Nadesłane postulaty zostaną umieszczone w folderze materiałów Rady, aby Członkowie Rady mogli się z nimi zapoznać. Ponieważ mandat Rady nie obejmuje zwiększenia liczby godzin w planie zajęć, IBE PIB informuje Członków Rady o tych postulatach, ale nie stanowią one przedmiotu obrad.
Wiceprzewodniczący Rady podkreślił, że jej członkowie i członkinie będą informowani o kolejnych zadaniach zespołów przedmiotowych. Opisał dotychczasowy sposób pracy zespołów jako bardzo pozytywny: ich członkowie spotykają się często i prowadzą ożywione dyskusje. Szczególnie podkreślił zaangażowanie zespołów w obszarze nauk przyrodniczych: integracja przedmiotów przyrodniczych wymaga pogodzenia różnych stanowisk. Pomimo wyzwań przebieg spotkań jest konstruktywny.
Dalej Wiceprzewodniczący Rady przekazał informacje na temat stanu działań komunikacyjnych skierowanych do szerokiego grona odbiorców. IBE PIB wraz z Ministerstwem Edukacji Narodowej (MEN) współdziała przy pomocy zewnętrznej agencji nad odpowiednim zaplanowaniem strategii komunikacyjnej. Działania obejmują hasło dla reformy i identyfikację wizualną. Wiceprzewodniczący Rady podkreślił wagę tzw. public relations dla dobrego odbioru efektów pracy nad reformą. Strategia komunikacji będzie wspólna dla MEN i IBE PIB. Wiceprzewodniczący Rady przypomniał w tym miejscu, że działania Rady oraz IBE PIB dotyczą wyłącznie opracowania rozwiązań merytorycznych, natomiast MEN odpowiada za wdrożenie zmian. Doświadczenia związane z komunikacją dotyczącą przedmiotu edukacja zdrowotna pozwalają określić najistotniejsze pola działań.
Jednym z elementów działań IBE PIB jest decyzja, żeby przy okazji każdego wydarzenia organizowanego przez Instytut jak i przy jego udziale, w tym tych związanych z prezydencją Polski w Unii Europejskiej krótko omawiać założenia reformy oświaty.

3. Sprawozdanie z badań prowadzonych w IBE PIB – dr hab. Maciej Jakubowski

Z uwagi na nieobecność Pana dr hab. Macieja Jakubowskiego sprawozdanie z badań zostanie przedstawione Radzie na kolejnym posiedzeniu.

4. Plan Strategii wsparcia nauczycieli i nauczycielek w czasie wdrażania reformy edukacji – dr Kinga Białek

Dr Kinga Białek przedstawiła prezentację "Strategia wsparcia nauczycieli i nauczycielek w czasie wdrażania reformy edukacji". Prezentacja została udostępniona Członkom Rady.

5. Kontynuacja dyskusji

Według Przewodniczącego Rady pierwszym wnioskiem wynikającym z przedstawionego materiału jest potrzeba stworzenia swoistego manifestu reformy edukacji. Będzie to kilkuzdaniowa odpowiedź na pytanie o cel reformy, odnosząca się do wyników badań.
Drugi wniosek: warunkiem koniecznym skuteczności proponowanych zmian jest podmiotowe traktowanie nauczycieli. Powinno ono znaleźć odzwierciedlenie także w języku, którym operuje Rada. Wskazane jest przy tym unikanie protekcjonalnego tonu.
Przewodniczący Rady otworzył dyskusję.
Pytania i uwagi Członków Rady do przedstawionej prezentacji:

a) Członkini Rady podzieliła się refleksją, że w prezentacji zabrakło informacji o reakcji społecznej na zapowiadane zmiany. Reforma jest zmianą wieloaspektową. Można znaleźć odpowiednie badania na temat zarządzania zmianą i należy z nich skorzystać. Konieczne jest określenie, co ułatwia wprowadzenie zmiany, a co ten proces utrudnia. Poczucie deficytu informacji, nagła, kompleksowa zmiana, wywołują opór. Akceptacja dla zmiany wymaga

dostrzeżenia jej sensu, znalezienia w niej korzyści. Uzyskanie wsparcia środowiska nauczycielskiego dla wprowadzanych zmian jest niezbędne.

Członkini Rady wyraziła wątpliwości dotyczące regularnych badań satysfakcji nauczycieli. Główne problemy nauczycieli są znane. Jest wiele działań, które można podejmować, żeby podkreślać status i znaczenie nauczycieli. Zostało to zaniedbane we wcześniejszych latach, powinniśmy przywrócić wagę roli nauczyciela i podkreślać ją w przekazie medialnym.

Dalej Członkini Rady podzieliła się przemyśleniem dotyczącym tego, że opracowywana zmiana oświaty pogłębia podmiotowość, czyli sprawczość. Członkini Rady wyraziła przekonanie, że należy skupić przekaz informacyjny na sprawczości, a w drugiej kolejności mówić o wartościach i postawach. „Chcemy żeby młodzi ludzie reagowali na potrzeby społeczeństwa, żeby odnajdywali się w zmieniającym się świecie, żeby byli kreatorami pomysłów i umieli je wdrażać w życie. Wtedy mamy innowatorów. Żeby uczeń miał poczucie sprawstwa, nauczyciel też musi je mieć, a także szkoła i dyrektor." Członkini Rady zaakcentowała, że wsparcie i akceptacja dyrektora dla działań nauczycieli są kluczowe dla poczucia sprawczości.

Członkini Rady zgodziła się z postulatem uproszczenia biurokracji. Zaznaczyła przy tym, że im więcej autonomii, tym więcej biurokracji, ponieważ konieczna jest wtedy weryfikacja podejmowanych przez nauczyciela działań. Wskazała na przykłady Finlandii i Singapuru, w których są bardzo trudne studia pedagogiczne, a doskonale wykształceni nauczyciele podlegają intensywnej kontroli. Członkini Rady wyraziła przekonanie, że powinniśmy wzmocnić system kształcenia nauczycieli, a jako pracownica uczelni dostrzega potrzebę jego przebudowy. Jest to konieczne, by kolejne pokolenia młodych nauczycieli były przygotowane do budowania sprawstwa.

Członkini Rady zakończyła wypowiedź konkluzją, że w manifeście reformy należy zwrócić uwagę na mity dotyczące reform i oprzeć się w tym zakresie na dostępnych badaniach.

b) Członkini Rady zauważyła, że nauczyciele zaakceptują zmianę w oświacie, jeśli będą mieli na nią wpływ. Przytoczyła sytuację, w której nauczyciele przesłali na wskazany przez MEN adres e-mail sugestie dotyczące reformy, ale nie otrzymali informacji zwrotnej. To skutkuje uczuciem pominięcia, które utrudnia akceptację dla zmian. Wpływ nauczycieli na zmianę powinien być jak największy.

Członkini Rady podzieliła się przemyśleniem, że geografia została zdegradowana jako przedmiot. Postawiła pytanie, dlaczego jest więcej godzin historii, niż geografii; wiedza na temat podstawowych mechanizmów gospodarczych jest niezbędna dla zrozumienia współczesnego świata, a lekcji geografii powinno być więcej.

Członkini Rady poruszyła realia życia w małych ośrodkach miejskich, o których należy pamiętać planując reformę. Odniosła się do prac domowych: w wielkich miastach dzieci uczestniczą w wielu zajęciach pozaszkolnych, natomiast w małych miejscowościach dzieci nie mają co robić po szkole i sięgają wtedy po nieodpowiednie sposoby zabicia czasu. Wyraziła przekonanie, że mówiąc o zmianach trzeba pamiętać o mniejszych ośrodkach, w których zachowania i nawyki dzieci i młodzieży są zupełnie inne.

Członkini Rady dodała na koniec, że w prezentacji nie pojawił się wątek rodziców, którzy są ważnym czynnikiem zmiany i do których koniecznie trzeba dotrzeć z informacją o tym, jak będzie się zmieniała szkoła.

c) Członek Rady zwrócił uwagę, że podwyżka płacy może być bodźcem do zaakceptowania zmian przez nauczycieli w myśl zasady, że nie zmienimy podejścia nauczyciela, jeśli nie zmienimy jego statusu materialnego. Wyraził zaniepokojenie sposobem kształcenia podyplomowego nauczycieli w Polsce: obecnie półtoraroczne studia podyplomowe organizowane w formie online można ukończyć w pięć miesięcy i uzyskać dokument potwierdzający zaliczenie 450 godzin praktyk. Zdaniem Członka Rady wskazuje to na psucie

się systemu edukacji nauczycieli. Członek Rady wskazał też na brak dopływu młodych ludzi do zawodu nauczyciela. Jeżeli teraz nic się nie zmieni, to za dziesięć do piętnastu lat powstanie w tym zawodzie luka pokoleniowa.

Na uwagę zasługuje również system kontroli szkoły. Członkowi Rady brakuje pod tym względem dialogu z uczniem i rodzicem. Działania kontrolne obejmują wyłącznie dokumentację jako łatwiejszą do zweryfikowania. Według Członka Rady takie podejście również psuje system.

Następnie Członek Rady poruszył problem relacji między rodzicem a szkołą podstawową. Wymuszanie przez rodziców ocen, określonego sposobu nauczania, a nawet personalnych zmian osób uczących mają wpływ na obniżenie prestiżu zawodu nauczyciela.

Członek Rady wypowiedział się na temat superwizji, która jego zdaniem jest niezbędna nauczycielom. Inne potrzeby wymienione przez Członka to: szkolenia o zweryfikowanej jakości merytorycznej, wytchnieniowo-inspirujące wyjazdy dla przedmiotowców. Odniósł się również do potrzeb młodzieży, która potrzebuje przestrzeni, by więcej mówić, mieć kogoś, kto jej wysłucha i w relacji z kim czuje się bezpiecznie. Niezbędne jest wzmacnianie kompetencji komunikacyjnych u nauczycieli.

Następnie Członek Rady przeszedł do kwestii oceniania nauczycieli przez pryzmat wyników egzaminów: ósmoklasisty i maturalnego. Oczekiwanym przez Członka Rady efektem przygotowywanej zmiany powinno być to, że nauczyciel widzi na koniec kształcenia efekty swojej pracy, a tymczasem w ostatnich latach 50% uczniów nie zdaje egzaminów maturalnych z przedmiotów rozszerzonych. Wybierają przedmioty, które mają mniej obszerny materiał, łatwiejszy do przyswojenia i zdania na egzaminie.

Członek Rady zakończył wypowiedź odniesieniem do szkoleń dla nauczycieli, na które środki zapewnione są w karcie nauczyciela. Członek Rady ocenia, że większość oferowanych na rynku szkoleń jest niskiej jakości. Złe doświadczenia sprawiają, że nauczyciele zniechęcają się do korzystania z kolejnych szkoleń. Jakość szkoleń wymaga poprawy. Członek Rady zaproponował rozważenie wprowadzenia zachęt do uczestniczenia w szkoleniach, np. konieczność uzyskania określonej liczby punktów za odbycie szkolenia.

d) Przewodniczący Rady poinformował, że Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP) zgłosiła projekt ustawy o szkolnictwie wyższym. Projekt przewiduje następujące zmiany:
   i. Studia podyplomowe w zakresie nauczania konkretnego przedmiotu, mogła prowadzić tylko uczelnia, która prowadzi analogiczne studia w trybie dziennym,
   ii. Studia podyplomowe w zakresie nauczania danego przedmiotu będą podlegać ocenie jakości przez Polską Komisję Akredytacyjną (PKA).

   Przewodniczący Rady uważa, że podwyżka płac o 30% to zmiana istotna, dostrzegalna przez społeczeństwo. Przytoczył przykład studiów matematycznych na UW, gdzie zgłosiło się w tym roku 22 chętnych, w porównaniu z 10-12 osobami w poprzednich latach.

e) Członkini Rady poruszyła kwestię budowania kompetencji nauczycieli: kompetencje przedmiotowe są kształtowane w procesie akademickim, ale brakuje kształtowania kompetencji społecznych i osobistych. Dotyczy to również kompetencji podstawowych: asertywności, empatii, budowania relacji, pracy z konfliktem. Członkini Rady zauważyła, że nauczycielom brak jest wsparcia, bardzo potrzeba im superwizji.

   Członkini Rady nawiązała do jakości szkoleń: nauczyciele wykorzystują do udziału w nich czas prywatny, który powinien być poświęcony rodzinom i wytchnieniu. Członkini Rady zaproponowała rozważenie wprowadzenia tzw. wyjazdów wytchnieniowo-inspirujących dla nauczycieli przedmiotowych, które mogłyby służyć wymianie doświadczeń, odreagowaniu i zmianie od rutyny. Takie wyjazdy są już realizowane i chwalone. Ogromny wpływ na atmosferę uczenia się ma nastawienie nauczyciela.

Członkini Rady odniosła się do głosów dotyczących ośmielenia młodzieży do mówienia. Młodzież żeby się otworzyć potrzebuje przestrzeni, a do tego musi czuć zaufanie i bezpieczeństwo. Konieczne jest stwarzanie młodzieży odpowiednich warunków.
Według Członkini Rady dialog między rodzicami a nauczycielami jest bardzo trudny dla obu stron. Dla osiągnięcia porozumienia koniecznej jest, by przynajmniej jedna ze stron posiadała umiejętności komunikacyjne, dlatego tak istotne jest ich rozwijanie, a także kształcenie umiejętności słuchania siebie nawzajem.

f) Członkini Rady odniosła się do poprzedniego głosu zwracając uwagę, że najwięcej szkoleń zamawianych przez rady pedagogiczne dotyczy właśnie szkoleń z zakresu komunikacji i współpracy z rodzicami. Wpływ na prestiż zawodu nauczyciela i jego autonomię mają pensja, warunki pracy, ale również rodzice. Członkini Rady wspomniała o zgłoszeniu do MEN postulatu, aby sformułować w odpowiednim akcie prawnym obowiązki rodziców wobec szkoły.
Członkini Rady odniosła się do tematu szkoleń: konieczne jest zebranie od nauczycieli informacji o tym, jakich szkoleń oczekują, aby nie narzucać im szkoleń, które są im niepotrzebne. Nauczyciele wskazują, że są przeciążeni nic nie wnoszącymi do ich praktyki szkoleniami.
Członkini Rady poruszyła kwestię zaniepokojenia nauczycieli o pracę ze względu na niż demograficzny. Jako przykład podała likwidowanie oddziałów przedszkolnych i utratę pracy przez wielu nauczycieli. Niezbędne jest dbanie o nauczycieli i o ich dobrostan. Członkini Rady odniosła się do organizowania przez reprezentowaną przez nią instytucję spotkań szkoleniowo-wyjazdowych dla nauczycieli, podczas których uczestnicy otwierają się na zmianę i obierają nową perspektywę na swoją szkołę i na siebie.
Członkini Rady zakończyła wypowiedź nawiązaniem do edukacji włączającej, która bardzo utrudni pracę nauczycielom, jeśli wejdzie do szkół w aktualnie proponowanej formie. Przy grupie 25 dzieci, jeśli kilkanaście z nich będzie miało specjalne orzeczenia, naprawdę będzie trudno pracować. Sensowna edukacja włączająca wymaga komfortu pracy, obecności pomocy zarówno dla dzieci ze specjalnymi pogrzebami jak i dla pozostałych dzieci.

g) Członek Rady wyraził przekonanie, że w przedstawionej prezentacji słusznie zwrócono uwagę na konieczność weryfikowania niektórych działań edukacyjnych pod kątem geograficznym, np. na Podkarpaciu są gminy, w których nauczyciele czekają na wolne miejsce do zatrudnienia się w szkole.
Członek Rady wyraził opinię, że sieciowanie nie sprawdza się, odniósł się do przykładu sieciowania doradców metodycznych. Formy szkoleń trzeba zmienić, by wzmocnić ich efektywność.
Członek Rady odniósł się do kwestii braku zajęć po szkole dla dzieci w mniejszych miejscowościach i wyraził przekonanie, że zorganizowanie czasu wolnego jest zadaniem rodziców. Zadania domowe nie są narzędziem wychowywania dzieci, wypełniania ich wolnego czasu. Aktualnie wprowadzane zmiany podstaw programowych mają według Członka Rady taki cel, żeby dać uczniom czas na wytchnienie, na własne zainteresowania i czas na zachwycenie się tym, co jest wokół – niezależnie od lokalizacji szkoły.
Członek Rady przeszedł do wsparcia nauczycieli: jeden z paragrafów karty nauczyciela precyzuje, że nauczyciela w określonych sytuacjach należy traktować jak urzędnika. Zapis ten stanowi iluzoryczną ochronę nauczyciela, z której rzadko się korzysta. Podstawą ochrony nauczyciela jest dyrektor, który powinien stawać w obronie swojego pracownika w przypadku agresji słownej rodzica.
Odnosząc się do wspomnianego w prezentacji wątku zbyt licznych klas, Członek Rady wskazał, że demografia sama rozwiąże ten problem. Od decyzji organów zarządzających będzie zależało, czy klasa będzie mniejsza, czy większa.

Członek Rady dodał kilka słów do wątku dotyczącego awansu zawodowego nauczyciela. Jednym z wymagań wobec nauczyciela mianowanego jest znajomość w zaawansowanym stopniu technologii informatycznych, co niestety niekoniecznie znajduje odzwierciedlenie w rzeczywistości.

Członek Rady zauważył, że jeden ze slajdów prezentacji dotyczył egzaminu maturalnego CKE, który uważa za „dobro narodowe". Przez lata pracy egzamin ten został rozwinięty do bardzo wysokiego poziomu, którego niestety nie osiąga egzamin ósmoklasisty z matematyki.

h) Członkini Rady zabrała głos zwracając uwagę na to, że w szkołę się nie inwestuje i zapewnia bardzo mało środków na jej działanie. Bez środków nie da się wprowadzić założeń reformy w życie. Niektóre samorządy z braku środków nie realizują obowiązków wynikających z prawa oświatowego. W dużych miastach w klasach liczba uczniów znacznie przekracza 25, dochodząc nawet do 40. Członkini Rady przytoczyła statystyki mówiące, że w tej liczbie jest ok. 10 uczniów z orzeczeniami i po tyleż samo z opiniami z poradni psychologiczno-pedagogicznych. W takich warunkach, według prawa oświatowego, w szkołach powinny powstawać oddziały integracyjne. Tymczasem w masowych szkołach nie ma limitu przyjmowanych dzieci z orzeczeniami. Rodzice szukają dla nich miejsc w szkołach specjalnych, jednak bez powodzenia. Należy pamiętać, że warunki pracy nauczyciela to jednocześnie warunki nauki uczniów. Poprawa tych warunków stanowi warunek dobrze przeprowadzonej reformy.

   Na koniec swojej wypowiedzi Członkini Rady podniosła temat szkoleń proponowanych nauczycielom, które w jej opinii powinny być certyfikowane. Wsparciem dla nauczycieli jest stworzenie im odpowiednich warunków pracy. Wsparcie nauczycieli polegające na przeprowadzaniu kolejnych szkoleń i dostarczaniu informacji nie jest wystarczające.

i) Członek Rady skomentował założenia przedstawione w prezentacji jako piękne, ale niemożliwe do zrealizowania ze względu chociażby na planowany czas wejścia zmian w życie. Jako warunek konieczny do wprowadzania zmian określił zmianę warunków pracy nauczyciela i jego zarobków. Członek Rady przytoczył badania, według których polski nauczyciel pracuje średnio 46 godzin tygodniowo. Jeśli nie będzie wypoczęty, nie będzie miał satysfakcji ze swojej pracy, to taki nauczyciel nie będzie zmotywowany do zmiany sposobu pracy.

   Członek Rady zadał pytanie: kiedy nauczyciele mają uczestniczyć w szkoleniach? Czy w czasie wolnym od pracy, który powinni przeznaczyć swojej rodzinie? Czy w czasie dodatkowych zajęć zarobkowych, dzięki którym mogą mieć godne wynagrodzenie? Wskazał czynnik czasu i czynnik stanu grupy zawodowej nauczycieli jako poważną barierę we wprowadzaniu reformy. Wskazał na konieczność badań i diagnozy skuteczności rozwiązań. Niestety w Polsce nie ma szkół eksperymentalnych, w których można weryfikować nowe schematy.

j) Członkini Rady zwróciła uwagę, że wśród Członków Rady nie ma reprezentantów młodzieży i może warto byłoby ten stan zmienić.

   Doświadczenia Członkini z pracy z nauczycielami wskazują, że wielu z nich nie zna podstawy programowej. Należy dopilnować, aby przy okazji tej reformy podstawa programowa była napisana w jasny sposób, aby nauczyciel mógł z niej łatwo korzystać.

   Członkini Rady postawiła pytanie, w jaki sposób proponować zmiany, aby wartością była praca wspólna zespołów nauczycielskich, a praca nauczyciela nie była samodzielnym zmaganiem.

   Według Członkini Rady, jeżeli reforma ma objąć zagadnienia wykraczające poza kwestie przedmiotowe, to warto zastanowić się nad sprawdzaniem predyspozycji kandydatów do zawodu nauczyciela, ponieważ nie każdy może być nauczycielem.

k) Członkini Rady wyraziła przypuszczenie, że prezentowana strategia jest skupiona na pojedynczym nauczycielu/nauczycielce, podczas gdy reformę wprowadza zespół. Do jej powodzenia potrzebna jest zgoda w radzie pedagogicznej i akceptacja dla zmian. Największą odpowiedzialność za to, żeby stworzyć odpowiednie warunki posiada dyrektor szkoły. Członkini Rady poprosiła, by Rada rozważyła sytuację, w której dyrektor szkoły jest ambasadorem reformy. Konieczne jest dotarcie do dyrektorów i pokazanie im jak budować chęć udziału w zmianach wokół nowych celów reformy swoich koleżanek i kolegów nauczycieli, a także pozostałego personelu np. administracyjnego. Powodzenie tej reformy zależy od tej najliczniejszej grupy nauczycieli, którzy stanowią średnią, nie od kilku procent najwybitniejszych nauczycieli. Potrzeba też zmiany kultury pracy w szkole w tym również kluczową rolę odgrywa dyrektor.
   Odnosząc się do wspomnianej w prezentacji biurokracji szkolnej Członkini Rady wyraziła przekonanie, że autonomia wymaga skrupulatnej dokumentacji własnej pracy. Autonomia to trudna część tego zawodu, wymagająca również refleksji etycznej. Grupa robocza opracowująca standardy pracy i doskonalenia zawodowego już funkcjonuje przy MEN.
m) Członkini Rady wyraziła przekonanie, że w proponowanym manifeście reformy oprócz troski o wartości i postawy powinna znaleźć się troska o kadrę szkoły. Przede wszystkim chodzi o zmianę statusu materialnego nauczyciela, warunków pracy, systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego. Troska o wartości i postawy jest szczególnie ważna w momencie lawinowego rozwoju nowoczesnych technologii.
   Członkini Rady zarekomendowała obecnym zapoznanie się z „Polityką cyfrowej transformacji edukacji", którą Rada Ministrów przyjęła we wrześniu 2024 i która zostanie przesłana Członkom Rady. W tym dokumencie znajdują się zapisy, które można wiązać ze zmianą podstawy programowej, w tym powołanie w każdej szkole koordynatora – lidera transformacji.
l) Członkini Rady zwróciła uwagę na konieczność dotarcia z informacją o zmianie do każdego nauczyciela i jego indywidualnego stylu uczenia, bo tu tkwi największa konserwacja rzeczywistości zastanej. Zaproponowanie dyrektora szkoły jako lidera zmiany jest według Członkini Rady właściwe. Wszystkie dotychczas znane dobre zmiany w szkole wypływają ze współpracy dyrektora z zespołem.
   Relacje z rodzicami są, według Członkini Rady, obszarem trudnym. Należy pamiętać, że podmiotem edukacji i osobą ocenianą jest uczeń. Przytoczyła przykład elektronicznego dziennika i wpisywania ocen w niedzielę, praktyki nagannej z punktu widzenia funkcjonowania rodziny. To uczeń powinien rozmawiać o ocenach z nauczycielem. Na tym polega podmiotowość ucznia i jego sprawczość: trudną sytuację sam musi rozwiązać z rodzicami, a nie rodzic z nauczycielem.
m) Zdaniem Członkini Rady elektroniczny dziennik odebrał autonomię uczniom zarówno w szkole podstawowej jak i średniej, odebrał prawo do błędów, ponoszenia konsekwencji i wyciągania z tego wniosków.
n) Członek Rady zgłosił pięć pytań do IBE PIB z prośbą o udzielenie odpowiedzi:
   i) Po co jest ta reforma?
   ii) Dlaczego kogokolwiek ma ta reforma obchodzić, dlaczego ktokolwiek ma chcieć to wdrażać?
   iii) Jak IBE PIB definiuje wskaźniki zmiany, po których będzie widać że coś się zmieniło?
   iv) Jakie są wskaźniki sukcesu? Kiedy to jest zmiana na lepsze, a kiedy to jest po prostu zmiana?
   v) Czego IBE PIB oczekuje od Członków Rady? Jak Członkowie Rady mogą IBE PIB realnie wesprzeć oprócz tego, że są obecni i wokalizują troski i życzenia środowiskowe?

o) Członkini Rady zwróciła uwagę, że zgodnie z obowiązującym prawem na 2 lata przed maturą CKE publikuje informatory. Przygotowując się do nowym egzaminów zewnętrznych wydawcy mogą wdrożyć zmiany w podręcznikach najwcześniej w klasach czwartych. Zarówno dla uczniów jak i nauczycieli byłoby lepiej z wyprzedzeniem znać planowane zmiany.

Pani dr Kinga Białek odniosła się do wypowiedzi Członków Rady na temat przedstawionej prezentacji. Podziękowała za wszystkie uwagi. Wyjaśniła, że prezentacja stanowi tylko fragment opracowania i poprosiła o zapoznanie się z dokumentem źródłowym, który znajduje się w materiałach dostępnych Członkom Rady.

Przewodniczący Rady oddał głos Dyrektorowi IBE PIB i Wiceprzewodniczącemu Rady dr. Tomaszowi Gajderowiczowi.
Wiceprzewodniczący Rady podsumował, że wiele głosów Członków Rady dotyczyło warunków materialnych pracy nauczycieli. Wyraził przekonanie, że przywrócenie prestiżu zawodu nauczyciela wymaga zmian w kwestiach finansowych – na ten temat prowadzona jest osobna dyskusja w MEN.
W odniesieniu do tematu szkoleń dla nauczycieli Wiceprzewodniczący przyznał, że zakres wielu szkoleń dotyczy rzeczy, które nie są nauczycielom potrzebne. Nauczyciele powinni otrzymywać szkolenia opatrzone znakiem jakości.
Wiceprzewodniczący odniósł się do badania satysfakcji nauczycieli, które według niego mają duże znaczenie, a dzisiejsza mikroekonometria preferencji dostarcza dużo narzędzi do ich rzetelnego przeprowadzenia. Niebawem będą dostępne wyniki badania TALIS, realizowanego równolegle w wielu krajach świata, które dostarczają świeżych danych.
W odniesieniu do dużych klas Wiceprzewodniczący stwierdził, że w quasi-eksperymentalnych analizach udało się określić wpływ wielkości klasy na wyniki uczniów. Do liczby 28 osób w klasie wpływ na wyniki jest bardzo mały.
Wiceprzewodniczący odniósł się do uwag dotyczących prac domowych. IBE PIB prowadzi ewaluację po wejściu w życie rozporządzenia o pracach domowych. Badamy to, w jaki sposób nauczyciele wdrożyli to rozporządzenie: niestety często wdrożyli je błędnie. Zakaz prac domowych nie jest zakazem pracy w domu. Zakaz oceniania przyniesionej przez ucznia pracy, którą uczeń wygenerował z pomocą chatu GPT nie oznacza, że nie mamy pracować z uczniem i jego pracą w domu na poziomie rodzica, nauczyciela i dyrektora szkoły. IBE PIB przygotował zestaw pięciu poradników dotyczących prac domowych, dla każdego etapu edukacji[1]. Wiceprzewodniczący poprosił zebranych o przyjęcie roli ambasadorów i rozpowszechnianie opisanych w poradnikach rozwiązań.
Wiceprzewodniczący przeszedł do odpowiedzi na pytanie o termin realizacji reformy. Rozwiązania, o których rozmawiają Członkowie Rady będą rozłożone w czasie i będą wchodzić w życie kiedy tylko będą gotowe. Niektóre rozwiązania można już wprowadzać od kolejnego roku akademickiego w ramach pilotażu. Reforma jest planowana na wiele lat i będziemy mieli czas na dopracowanie rozwiązań wymagających dłuższego przygotowania. Mówimy o roku 2026 dlatego, że pierwszego września wchodzi w życie podstawa programowa dla klasy pierwszej i czwartej szkoły podstawowej. Pozostałe rozwiązania albo już zaczęto opracowywać, albo będzie się to działo w kolejnych latach.
IBE PIB opracowuje wstępną wersję manifestu reformy. Dokument w najbliższym czasie trafi do Członków Rady z prośbą o uwagi.
Wiceprzewodniczący określił egzaminy jednymi z najważniejszych elementów zmiany. IBE PIB zależy na poprawianiu jakości egzaminów i sprawieniu, żeby ich miejsce w systemie edukacji było lepsze. Do egzaminów zostanie dodany szereg narzędzi monitorujących. Narzędzia te pozwolą każdemu nauczycielowi określić jakie postępy robią uczniowie. Zwrócił uwagę na problem polegający na tym, że nauczyciele pracujący z dziećmi z problemami nie są w stanie dorównać do średniego

[1] https://ibe.edu.pl/pl/jak-wspierac-uczniow-w-samodzielnym-uczeniu-sie-publikacje

poziomu, chociaż niejednokrotnie wkładają w pracę większy wysiłek niż Ci, którzy pracują w najlepszych liceach z najzdolniejszymi uczniami. Nauczycielom potrzebny jest monitoring dokonywanych postępów. Każdy nauczyciel powinien zobaczyć, że ma sprawczość. To samo w sobie będzie cennym doświadczeniem. System egzaminacyjny i narzędzia diagnostyczne to kolejne z dużych tematów, które IBE PIB przedstawi Radzie na kolejnych posiedzeniach.
Kontynuując wątek systemu wsparcia dla nauczycieli Wiceprzewodniczący poinformował zebranych, że IBE PIB, po otrzymaniu wielu uwag od Członków Rady, równolegle do innych działań poprawia część ogólną podstawy programowej. Prace obejmują redefinicję kompetencji fundamentalnych oraz zmianę innych zapisów, których dotyczyły uwagi. Poprawiony tekst części ogólnej podstawy programowej będzie kolejnym dokumentem, który zostanie przedstawiony Członkom Rady z prośbą o uwagi i sformułowanie stanowiska.

6. Zakończenie obrad

Przewodniczący Rady podziękował Członkom Rady za dyskusję i zaangażowanie w prace Rady. Przewodniczący Rady zakończył IV posiedzenie Rady ds. monitorowania wdrażania reformy oświaty im. Komisji Edukacji Narodowej.

prof. dr hab. Zbigniew Marciniak
Przewodniczący Rady ds. monitorowania wdrażania reformy oświaty
im. Komisji Edukacji Narodowej

Protokół sporządzili: Joanna Lewczuk
Elżbieta Strzemieczna
Marcin Marciniak-Mierzejewski